

تبیین شاخص‌ها و مؤلفه‌های سبک زندگی متناسب با اقتصاد مقاومتی

دکتر جلال خدایاری^۱

چکیده

جمهوری اسلامی در حوزه‌های اقتصادی با مسائل یا مفاهیمی مواجه است که به هیچ عنوان تاکنون چه در عرصه نظر و چه در عرصه عمل و تجارب بشری، مشابه و مابه‌ازای واقعی نداشته است. بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به الگوسازی و نظریه‌پردازی در این عرصه‌های جدید اقتصادی است که یکی از این مفاهیم «اقتصاد مقاومتی» و «سبک زندگی» در آن شرایط است. حوزه موضوعی اقتصاد مقاومتی که توسط مقام معظم رهبری طرح گردیده، بسیار گسترده است و بر این اساس در تبیین حوزه اقتصاد مقاومتی ابتدا نیاز است ابعاد موضوع، شناسایی و سپس موضوعات مختلف به لحاظ اهمیت طبقه‌بندی شوند. این سطح از کار به اصطلاح، تدوین نقشه مهندسی اقتصاد مقاومتی گفته می‌شود. این پژوهش تلاش کرده تا با تحلیل سخنان مقام معظم رهبری و با بهره‌گیری از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، مدل مفهومی سخنان ایشان پیرامون شاخص‌ها و مؤلفه‌های سبک زندگی را استخراج کند. واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، آیت الله خامنه‌ای، نظریه پردازی داده بنیاد، سبک زندگی اسلامی.

مقدمه

بررسی اندیشه‌های رهبری انقلاب اسلامی در حوزه سیستم صحیح اقتصادی تنها راه موجود برای پرهیز از خطر بالقوه ابهام در صحت و سقم سیاست‌گذاری‌های اقتصادی است و لذا مطالعات و بررسی‌های حول اندیشه‌های ایشان در مقطع کنونی نه تنها از اهمیت علمی ویژه‌ای برخوردار می‌باشد، بلکه رسالتی تاریخی است که بر عهده کارشناسان و محققان کشور قرار گرفته است. از سویی اجرای منویات و اوامر ولی فقیه که واجب شرعی است، مستلزم فهم صحیح اوامر و نواهی و درک مبانی و چارچوب‌های اندیشه‌ای رهبر انقلاب اسلامی است و از سوی دیگر تلاش برای ماندگاری و دوام تأثیر این اندیشه، منوط به واکاوی مؤلفه‌ها و چارچوب‌های آن است که در این پژوهش در پی آن هستیم. تحلیل محتوای یک اندیشه، قوام آن را مشخص و تأسی به آن را برای پیروان آن اندیشه ممکن می‌سازد. فهم نظام فکری مقام معظم رهبری نیازمند دستیابی به نظام مفاهیم حاکم بر سخنان ایشان و استنباط از آن است که در این پژوهش تدوین این نظام در مفاهیم حوزه اقتصاد مقاومتی پیگیری می‌شود. از دیگر سو، دسته‌بندی منتج از نظام مفاهیم مذکور، زمینه ایجاد سبک زندگی اسلامی - مقاومتی را فراهم می‌آورد.

۱- دکترای فلسفه دین از دانشگاه ریشویل امریکا؛ karbala101247@yahoo.com

قالب‌هایی که از طریق آن، سیاست‌های مد نظر ولی فقیه تبیین می‌شوند، به دو نوع «نهادی و ساختاری» و «نظری» را شامل می‌شوند. در نوع اول، سیاست‌ها در قالب رسمی و در نوع دوم، تمامی نظرات و تئوری‌هایی که شکل اجرایی و عملی به خود خواهد گرفت بررسی می‌شود.

واکاوی و طراحی نظام مفاهیم سبک زندگی اسلامی - مقاومتی اولاً فهم منویات رهبری را سهل‌تر کرده، ثانیاً امکان طراحی نظام اندیشه‌ای ایشان را برای اجرا و تحقق اندیشه‌ها فراهم آورده و ثالثاً امکان آشنایی مردم و شهروندان را با چارچوب‌های اندیشه‌ای و استفاده از مؤلفه‌های اصلی اندیشه اقتصادی برای برنامه‌ریزی در نحوه زندگی اسلامی - مقاومتی را ایجاد می‌کند.

ظهور انقلاب اسلامی ایران در فضای سیاسی و علمی عصر کنونی، معادلات جدیدی را در این عرصه‌ها رقم زده است؛ معادلاتی که هر روز ابعاد و پیچیدگی‌های خاصی را بروز می‌دهند. طبعاً نیروهای معارض با این دیدگاه، به همه طرق ممکنه، سعی در نابودی و محو چنین نظری به جهان و انسان را دارند و در این راه از هیچ برنامه‌ای غافل نخواهند بود. پس از طی کردن دوران مقابله سخت جمهوری اسلامی با جبهه کفر و به منظور بقای سیاسی و فکری خویش که دستاوردی چون دفاع مقدس را به همراه داشته، عصر تقابل به فضاهای نرم و هوشمند رسیده است. البته از ابتدا نیز این نوع از جنگ وجود داشته لیکن شدت و حجم آن گسترش یافته است. حوزه‌ها و فضاها گوناگون علمی، اقتصادی و سیاسی شاهد این تقابل بوده و هستند؛ اما در سالیان اخیر و با شکست اکثر تهاجمات دشمن در عرصه‌های مختلف، تحریم‌های شدیدتر اقتصادی، محدودیت‌های کسب و کار داخلی و ارتباطات خارجی در دستور کار قرار گرفته است. مجموع شرایط پیش آمده برای کشور که نظیری برای آن در عرصه بین‌المللی و نظری اقتصادی نمی‌توان یافت، باعث شد که عرصه جدیدی برای استمرار و تجلی اقتدار ملی و اقتصادی کشور ترسیم شود. این عرصه که با ظهور مفهومی به نام «اقتصاد مقاومتی» تجلی یافته، بیانگر مجموعه تعاریف، شاخص‌ها و سیاست‌هایی است که اقتصاد ملی را بر اساس شرایط مستحدثه، تدوین و نوعی انعطاف‌پذیری و اقتدار هم‌زمان را برای این حوزه فراهم می‌آورد.

آنچه عموماً از **مقاومت اقتصادی** برداشت می‌شود، مواجهه با تحریم‌های اقتصادی است؛ به این معنا که اولاً راه‌هایی برای دور زدن تحریم‌ها جستجو شود و ثانیاً ظرفیت تحمل سختی و فشار در درون اقتصادی ملی ارتقا یابد. بر این مبنا می‌بایست در هر مقطع، حوزه‌های تحریم شده، رصد و برای جایگزین کردن آن‌ها اقداماتی صورت گیرد. این سیر به دلایل چندی که در ادامه به آن اشاره می‌شود، آسیب‌های بسیاری را به دنبال خواهد داشت. متأسفانه راهبرد کنونی کشور در مواجهه با تحریم‌ها همین است.

این راهبرد که می‌توان از آن به «مقاومت اقتصادی» تعبیر کرد، به دلایل پیش‌رو ناکارآمد است:

۱- انفعالی بودن و رویکرد کنشی - واکنشی یا به تعبیر بهتر دفاعی به تحریم‌های اتخاذ شده؛

۲- امکان تضعیف تدریجی اقتصاد ملی؛

۳- تحمیل هزینه‌های زیاد بر کشور در این فرآیند.

در این فضا، **سبک زندگی اسلامی - مقاومتی** طراحی و مدل‌سازی ویژه‌ای از شرایط و ساز و کارهای اقتصادی است که مبتنی بر آن، فضای اقتصادی کشور بر اساس فرض وجود حداکثر تحریم‌ها و فشارها، به

صورت فعال و نه منفعل طراحی می‌شود. در واقع «اقتصاد مقاومتی با رویکرد زندگی اسلامی - مقاومتی، بنیانی نظری و عملی برای مدل‌سازی گونه ویژه‌ای از اقتصاد است که فعالانه خود را برای مواجهه با تحریم‌ها، بیش از پیش، آماده ساخته است.

مکانیسم‌های اقتصادی، فضای کسب و کار، تجارت خارجی، نهادهای مالی و واسطه‌ای و... در اقتصاد مقاومتی مبتنی بر این پیش فرض طراحی می‌شوند که کشور در تعارض ایدئولوژیک دائمی با نظام سلطه بوده و امکان دارد از هر جهت و در هر لحظه، ضربه‌ای اقتصادی به کشور وارد شود. در چنین فضایی، تحریم‌های اقتصادی نه تهدید بلکه فرصت ویژه‌ای هستند که زیر فشار آن‌ها می‌توان راهبردهای اقتصاد مقاومتی را با قدرت و اجماع ملی، همراه و پیاده‌سازی آن‌ها را تسریع کرد. در این رویکرد، کسب ثروت و درآمد ملی از مسیرهایی دنبال می‌شود که قدرت چانه‌زنی کشور در فضای سیاسی بین‌المللی را تقویت می‌کند؛ نه آن که کشور ناگزیر باشد به دلیل مسائل اقتصادی از اهداف ایدئولوژیک خود در فضای سیاسی دست بکشد» (پیغامی، ۱۳۹۰).

این پژوهش تلاش کرده است با تحلیل تئوریک فرمایش‌های رهبری انقلاب در سخنرانی‌های عمومی و خصوصی‌شان که عمدتاً محورهای اقتصادی را شامل شده‌اند و با بهره‌گیری از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد، ضمن استخراج مدل مفهومی سخنان و عملکرد ایشان پیرامون ابعاد سبک زندگی اسلامی - مقاومتی مجموعه سیاست‌هایی را برای اجرا در اختیار مجریان و متولیان و مردم عزیزمان قرار دهد. باشد که فعالیت انجام گرفته مقدمه‌ای برای سلسله طراحی‌های نظری و عملیاتی برای مدل‌سازی سبک زندگی اسلامی - مقاومتی باشد.

روش تحقیق

در علوم اجتماعی و انسانی، روش‌های کیفی، بسیاری از روش‌های مختلف مانند پدیدارشناسی، مردم‌نگاری و تحلیل گفتمان، روش تاریخی - مقایسه‌ای و اقدام پژوهی را در بر می‌گیرد که روش‌شناسی نظریه‌پردازی داده‌بنیاد یکی از آنهاست. اولین بار، گلیسر و اشتراوس (۱۹۶۷) روش نظریه‌پردازی داده بنیاد را توسعه دادند. آن‌ها در کتاب «کشف نظریه داده بنیاد»^۱ این روش را به عنوان یک روش تحقیق معرفی کردند. از منظر بنیانگذاران این روش:

«اغلب نگاشته‌ها در مورد جامعه‌شناختی به این پرداخته‌اند که با چه دقتی می‌توان به واقعیت‌ها دست یافت و در این راه، چگونه یک نظریه می‌تواند با دقت عمل بیشتری مورد آزمون قرار گیرد؟ در این کتاب ما توجه خود را مصروف مسئولیتی با اهمیتی یکسان کرده‌ایم: چگونه می‌توان از داده‌هایی که به شکلی نظام‌مند در تحقیق اجتماعی به دست آمده و تحلیل شده‌اند، نظریه‌ای کشف کرد؟ ما باور داریم که کشف نظریه‌ها از داده‌ها که ما به آن «نظریه‌پردازی داده بنیاد» می‌گوییم، وظیفه بزرگی است که امروزه جامعه‌شناسی با آن مواجه شده است.» (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۷۲).

۱. The Discover of Grounded Theory.

نیومن، نظریه‌پردازی داده بنیاد را مجموعه‌ای از شیوه‌ها برای توسعه نظریه استقرایی در مورد یک پدیده تعریف می‌کند (Neama, ۱۹۹۷: ۳۲۴). این نظریه، نوعی نظریه است که به صورت استقرایی از مطالعه یک پدیده حاصل می‌شود. در این روش، مطالعه یک پدیده اجازه می‌دهد که تئوری حاکم بر آن در طول زمان پدیدار شود. در این روش اطلاعات گردآوری شده به مجموعه‌ای از کدها، کدها به مقولات و مقولات به تئوری تبدیل می‌شوند (دانایی فرد، ۱۳۸۴: ۵۸).

نظریه‌پردازی داده بنیاد معمولاً بر سطح خرد و نه کلان تمرکز دارد. از سوی دیگر تفسیر مداوم بین تحلیل و داده‌ها با توجه به هدف اصلی این روش، امری بایسته خواهد بود؛ چرا که هدف، استخراج نظریه‌ای بر مبنای داده‌های جمع‌آوری شده است. این فرآیند در بر گیرنده یک طرح هدایت شده به وسیله داده است (نمونه‌گیری نظری) و هدف اصلی، ایجاد مفاهیم نظری از داده و جست‌وجوی مفاهیم مرکزی درون آن‌هاست (ایمان و محمدیان، ۱۳۸۷: ۳۶).

مراحل روش‌شناسی نظریه‌پردازی داده بنیاد^۱

از نظر گلاستر تشریح ساده و صحیح روشی که «به صورت زنجیره وار^۲، تعاقبی^۳، هم‌زمان^۴، با خوش‌اقبالی^۵ و زمان‌مند^۶ روی می‌دهد» (Glaser, ۱۹۹۸: ۱) کاری سخت و دشوار است. از این رو بیان مرحله‌ای این روش نه به معنای تقدم رتبی و ترتیبی مراحل بلکه برای آشنایی ذهن خواننده با فرآیندها به شکلی متمایز ذکر شده است؛ چرا که همان‌طور که اشاره شد، بسیاری از روال‌های این روش به طور هم‌زمان صورت می‌پذیرند. مراحل روش نظریه‌پردازی داده بنیاد به این شرح است:

۱- انتخاب نظریه‌پردازی داده بنیاد به عنوان استراتژی پژوهش

استفاده از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد در جایی است که محقق نیازمند یک نظریه جدید پیرامون پدیده مورد مطالعه است. این برخورد یعنی خلق نظریه متفاوت از جمع‌آوری و تدوین مجموعه‌ای از نظریات قبلی درباره موضوعی خاص است (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶: ۷۷). از این رو می‌توان روش نظریه‌پردازی داده بنیاد را از حیث کارآمدی و کمک به فهم محقق در رتبه‌ای بالاتر قرار داد؛ چرا که افراد موجود در یک محیط را در نظر گرفته، احساسات آنان را درک کرده و تا حد امکان سعی می‌کند پیچیدگی‌های موجود در فرآیند رفتارها و تعاملات آنان را بازتاب دهد (Gresswell, ۲۰۰۵: ۳۹۶).

۲- در نظر گرفتن یک فرآیند برای بررسی و مطالعه

۱. در هر یک از منابع علمی فارسی و لاتین مجموعه مراحل برای این روش بیان شده است. در این روش سعی شده نوعی تلفیق بین مراحل بیان شده صورت گرفته و بیانی دقیق‌تر و شفاف‌تر از مسیر اجرایی این روش ارائه گردد.

۲. Sequentially
۳. Subsequently
۴. Simultaneously
۵. Serendipitously
۶. Scheduled

از منظر کرسول، نظریه شناخته شده در روش نظریه‌پردازی داده بنیاد، نظریه‌ای فرآیندی است؛ چرا که نحوه نگاه و بررسی موضوعات در این روش مبتنی بر نگاهی فرآیندی است. فرآیند در این جا به معنای زنجیره‌ای از کنش‌ها و برهم‌کنش‌ها بین افراد و وقایع مربوط به یک موضوع است (Greswell, 2005: 404). بنابراین لزوم اتخاذ نوعی نگاه فرآیندی در مطالعه و بررسی پدیده مورد مطالعه، تحت این روش، امری ضروری است که باعث کسب اعتبار خواهد شد.

۳- نمونه‌برداری نظری^۱

در مرحله جمع‌آوری داده، نمونه‌گیری به صورت هدفمند انجام می‌گیرد. گلیسر و اشتراوس، نمونه‌برداری نظری را این‌گونه تعریف کرده‌اند:

نمونه‌برداری نظری، فرآیند جمع‌آوری داده‌ها برای تولید یک نظریه است که از طریق آن، تحلیل‌گر به طور هم‌زمان داده‌های خود را جمع‌آوری، کدگذاری و تحلیل کرده و تصمیم می‌گیرد به منظور بهبود نظریه خود تا هنگام ظهور آن در آینده، چه داده‌هایی را جمع‌آوری و کجا آن‌ها را پیدا کند (Glaser & Strauss, 1967: 45؛ Glaser, 1978: 36). اما باید دانست که نمونه‌برداری نظری، فرآیندی نامحدود نیست؛ بلکه باید در زمانی مشخص پایان پذیرد. معیار این توقف «کفایت نظری» مقولات یا نظریات است. از منظر واضعان روش نظریه‌پردازی داده بنیاد، کفایت نظری به حالتی اشعار دارد که هیچ داده بیشتری یافت نمی‌شود که پژوهشگر بتواند به وسیله آن‌ها، ویژگی‌های مقولات را رشد دهد. به معنای بهتر، پژوهشگر به طور تجربی و رد فرآیند مشاهده داده‌های مشابه درمی‌یابد که یک مقوله به کفایت رسیده است (دانایی فرد و امامی، 1386: 79).

۴- کدگذاری

سه روال عمده‌ای که گلاسر و اشتراوس برای روش نظریه‌پردازی داده بنیاد ارائه کرده‌اند عبارت‌اند از: یک - کدگذاری باز^۲: فرآیندی تحلیلی است که از طریق آن، مفاهیم شناسایی شده و ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها کشف می‌گردند. ویژگی‌ها به «صفات یا ویژگی‌هایی راجع به یک مقوله» و ابعاد نیز به «قرار دادن ویژگی‌ها بر روی یک پیوستار» تعریف می‌شوند (همان: 82).

دو - کدگذاری محوری^۳: رویه‌هایی که از طریق آن‌ها، داده‌ها در فرآیندی مستمر با یکدیگر مقایسه شده تا پیوند بعد از کدگذاری باز، بین مقوله‌ها مشخص گردد (دانایی فرد، 1384: 59). در واقع در این مرحله از کدگذاری، مفاهیم و طبقه‌بندی‌های استخراج شده در کدگذاری باز به یکدیگر نزدیک شده و ارتباط و چینی جدیدی میان آن‌ها شکل گیرد.

سه - کدگذاری انتخابی^۴: به فرآیند انتخاب مقوله محوری، پیوند نظام‌مند آن با دیگر مقوله‌ها، ارزش‌گذاری

۱. Theoretical Sampelline

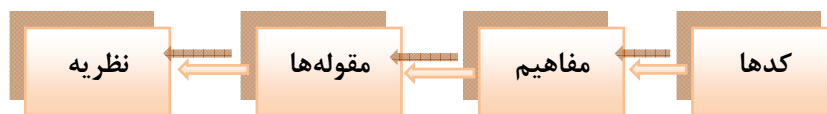
۲. Open coding

۳. Axial coding

۴. Selective coding

روابط بین آن‌ها و درج مقوله‌هایی که به تأیید و توسعه بیشتری نیاز دارند، اطلاق می‌گردد (همان: ۵۹). در واقع در این مرحله، نظریه‌پرداز یک نظریه را از روابط فیما بین مقوله‌های موجود در مدل کدگذاری محوری به نگارش درمی‌آورد. به عبارت دیگر کدگذاری انتخابی، یافته‌های مراحل کدگذاری قبلی را گرفته، مقوله محوری را انتخاب کرده، به شکلی نظام‌مند آن را به دیگر مقوله‌ها ربط داده، آن روابط را اثبات کرده و مقوله‌هایی را که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند تکمیل می‌کند (Lee, 2001: 127).

پژوهش حاضر تنها به مرحله کدگذاری محوری رسیده و وارد کدگذاری انتخابی و طراحی نظریه نخواهد شد؛ بلکه هدف آن، طراحی مدل مفهومی است.

مسیر تکامل نظریه در استراتژی نظریه پردازی داده بنیاد (دانایی فرد، ۱۳۸۴: ۶)

۵- طراحی مدل

در حقیقت در این مرحله است که داده‌ها به نظریه تبدیل می‌شوند. می‌توان گفت نظریه‌سازی از اولین تحلیل‌ها آغاز و تا آخرین تحلیل‌ها ادامه می‌یابد. یگانه کردن نیز یک عمل متقابل بین داده‌ها است. اولین قدم در مرحله یگانه کردن، تصمیم‌گیری مورد طبقه‌بندی مرکزی است. طبقه‌بندی مرکزی - که گاهی طبقه‌بندی درونی هم نامیده می‌شود - تم (درون مایه) تحقیق را نشان می‌دهد که محصول یک نوع تجرید است (ایمان و محمدیان، ۱۳۸۷: ۴۵).

۶- ارزیابی، اعتبارسنجی و تصحیح مدل و تئوری

تصحیح تئوری به دست آمده وقتی رخ می‌دهد که محقق طرح تئوریک را تدوین کرده است. تصحیح تئوری شامل دو مرحله است:

الف - مروری بر طرح برای منطق و ثبات داخلی: یک طرح نظری باید در یک حالت منطقی ارائه شود و دارای ثبات باشد.

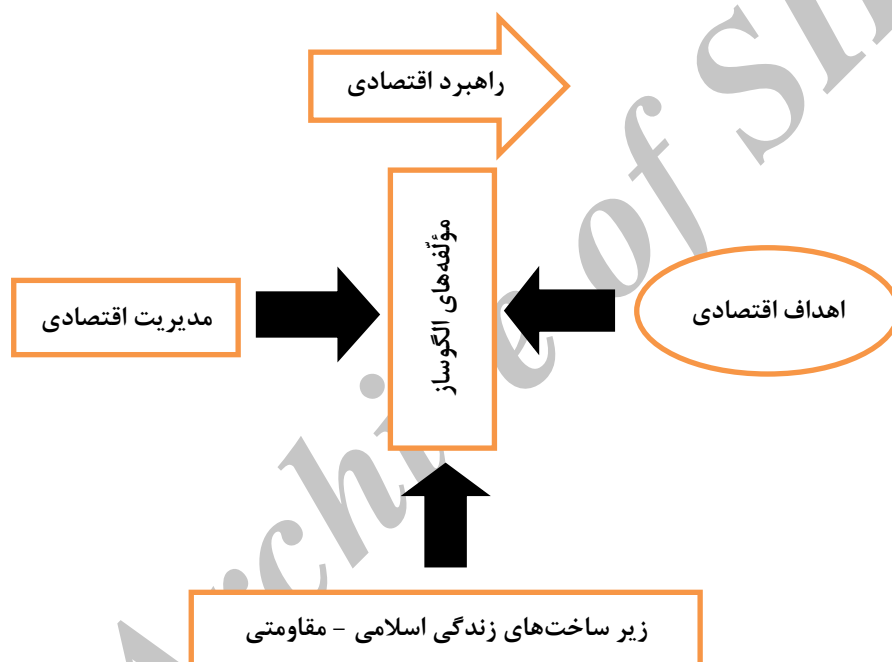
اگر شکل‌ها تا حد امکان و در سطح خود واضح و گویا باشند، ثبات و منطق هم همراه خود می‌آورند؛ اما در برخی موارد، محقق این احساس را دارد که هنوز نیاز به کار بیشتری وجود دارد؛ در این شرایط محقق باید به عقب برگشته، از شکل‌های به دست آمده، استفاده بیشتری کرده و یادداشت‌هایش را مرور کند. گاهی اوقات نیز، مشکل، نقص در داده‌ها نیست؛ بلکه زیاد بودن آن‌هاست که رسیدن به اشباع نظری را دشوار می‌سازد. در این مورد پیشنهاد می‌شود که داده‌های اضافی حذف شده و اگر جالب هستند، تحلیل‌گر باید آن‌ها را در کارهای بعدی دنبال کند (همان).

ب - اعتبار دادن طرح نظری: اعتبار تحقیقات کیفی در حوزه وصف و تبیین آن‌هاست و تطابق تبیین مورد نظر با وصف مدنظر خواهد بود. به بیانی دیگر باید از خود پرسید: آیا این تبیین قابل اعتماد و پذیرفتنی است؟

وقتی صحبت از اعتبار می‌شود، منظور آزمایش در مفهوم کمی خود نیست؛ بلکه منظور این است که واقعاً نظریه از دل داده‌ها بیرون آمده باشد؛ اما در هنگام یگانه کردن، باید طبقه‌بندی‌ها با داده‌ها مقایسه شده یا این که یافته‌ها به پاسخگویان نشان داده شود و عکس العمل آن‌ها مشاهده گردد. نظریه‌ای که از داده‌ها مشتق می‌شود باید برای شرکت کنندگان در تحقیق قابل شناسایی باشد (همان: ۴۶).

تجزیه و تحلیل

در این نظریه و تحلیل از پنج سخنرانی کلیدی رهبری که بیشترین قرابت را با موضوع پژوهش دارند، استفاده شده است و منطق پژوهش ایجاب می‌کند تا در ابتدا، کدگذاری‌ها، سپس مفاهیم و در نهایت، جمع بندی و مدل نهایی ارائه گردد اما به علت حجم بالای مطلب، تنها نتیجه گیری ذکر می‌شود. بنابراین بخش تجزیه و تحلیل با مفاهیم و مقولات تکمیل و در نهایت جمع بندی می‌شود.

نمایی جدید از مقولات پنج کدگذاری

مقولات و مفاهیم منتج از پنج کد گذاری

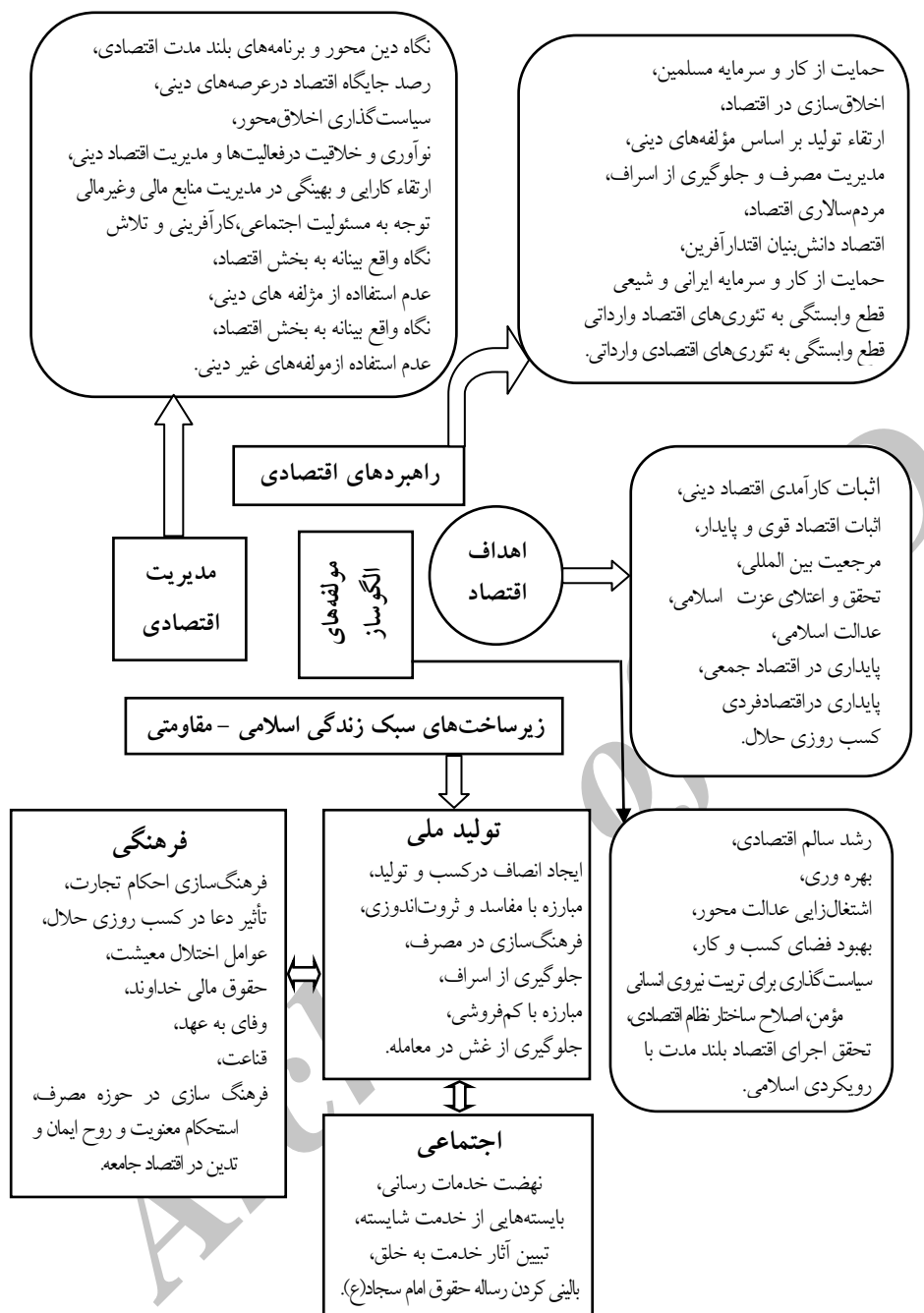
مقولات		مفاهیم
مدیریت در اقتصاد مقاومتی	نگاه دین محور در برنامه های بلندمدت اقتصادی	
	رصد جایگاه اقتصاد در عرصه های دینی	
	سیاست گذاری اخلاق محور	
	نوآوری و خلاقیت در فعالیت ها و مدیریت اقتصاد دینی	
	ارتقا کارایی و بهینگی در مدیریت منابع مالی و غیرمالی	
	توجه به مسئولیت اجتماعی، کارآفرینی و تلاش	
	نگاه واقع بینانه به بخش اقتصاد	فرصت ها و تهدیدها
		ظرفیت ها
	عدم استفاده از مؤلفه های غیردینی برای تحقق اهداف اقتصادی	
	استفاده از مؤلفه های شرعی برای تحقق اهداف اقتصادی	
استراتژی اقتصاد مقاومتی	حمایت از کار و سرمایه مسلمین	نگاه صحیح به کار، کارگر و کارفرما
		حفظ ارزش نیروی کار
		پرورش نیروهای مؤمن و جهادی
	اخلاق سازی در اقتصاد	سیاست استغناء مسلمین از غیر
		حمایت از سرمایه و ثروت آفرینی بر اساس اخلاقیات
		الزام حرمت آفرینی دو جانبه بین کارگر و کارفرما
	مدیریت تولید و جلوگیری از اسراف توزیع عادلانه، هوشمند و هدفمند ثروت قطع وابستگی به دیگران مبتنی بر توجه به اخلاق، زهد، قناعت و تلاش اقتصاد دانش بنیان و اقتدار آفرین کار و دانش و گسترش اقتصاد دینی و ارزشی ارتقاء تولید بر اساس مؤلفه های دینی	تشویق به کار و تلاش و ارزشمندی این مهم
		راهبردهای ارتقاء تولید دین محور
		رشد سالم اقتصادی
		بهره وری
اشتغال زایی عدالت محور		
بهبود فضای کسب و کار		ایجاد پنجره واحد در رویه های کاری
		حذف و کاهش فعالیت های غیرشرعی، واسطه ای و دلالی
مؤلفه های الگو بخش در اقتصاد مقاومتی	سیاست گذاری برای تربیت نیروی انسانی مؤمن	
	اصلاح ساختار نظام اقتصادی	

تحقق اجرای اقتصادی بلندمدت با رویکرد اسلامی			
معاملات ربوی		فرهنگ‌سازی احکام تجارت	زیرساخت‌های فرهنگی
کسب روزی	اخذ اجرت برای و اجابت عینی		
حلال	کهنات، قیافه و شعبده		
تأثیر دعا در کسب روزی حلال			
ظلم کردن به مردم	عوامل اختلال معیشت		
کفران نعمت روزی			
ترک شکر منعم حقیقی			
کم‌فروشی			
ربا			
رشوه			
احتکار			
گران‌فروشی			
غش در معامله			
قاچاق کالا			
خمس	حقوق مالی خداوند		
زکات			

Archive of SID

وفای به عهد			زیرساخت‌های اجتماعی	زیرساخت‌های زندگی اسلامی - مقاومتی
قناعت				
فرهنگ‌سازی در حوزه مصرف				
استحکام معنویت و روح ایمان و تدین در اقتصاد جامعه				
اطعام نیازمندان	نهیض خدمات رسانی			
نوع خدمت به سائل				
حق مال (صرف در راه خدا)				
خدمت‌رسانی به همه				
منت نگذاشتن	بایسته‌هایی از خدمت شایسته			
استحکام اعتقاد قبل از خدمت				
خدمت به تناسب توان				
خوش رفتاری با خدمت‌جویان				
حسن ظن به خدمت‌جویان				
خدمت صادقانه				
کوچک شمردن خدمت				
حفظ کرامت انسان‌ها و احترام به آن‌ها				
رعایت عزتمندی				
جوانمردی				
تواضع در خدمت				
یاری مردم				
بقا و فزونی نعمت				
آقایی و بزرگی در دنیا				
آمرزش گناهان	در آخرت			
رفع تنگدستی اخروی				
مقامات و قصرهای بهشتی				

<p>زیرساخت‌های زندگی اسلامی - مقاومتی</p>	<p>زیرساخت‌های اجتماعی</p>	حفظ اتحاد و انسجام دینی
		ترغیب به کار و تلاش
		اجرای عملی مکارم اخلاق در روابط اجتماعی
		حق شریک
		حق مال
		حق قرض‌گیرنده و قرض‌دهنده
		حق مالک
		حق رعیت
		حق مملوک (خدمتکار)
		حق طلبکار
	حق همه مسلمانان به طور عموم	
	<p>زیرساخت‌های تولیدی</p>	مبارزه با فساد و ثروت‌اندوزی
		فرهنگ‌سازی در مصرف
		جلوگیری از اسراف
مبارزه با کم‌فروشی		
جلوگیری از غش در معامله		
ایجاد انصاف در کسب و تولید		
<p>اهداف اقتصاد مقاومتی در سبک زندگی اسلامی - مقاومتی</p>	اثبات کارآمدی اقتصاد دینی	
	اثبات اقتصادی قوی و پایدار	
	مرجعیت بین‌المللی	
	تحقق و اعتلای عزت اسلامی	
	عدالت اجتماعی	
	پایداری در اقتصاد فردی	
	پایداری در اقتصاد جمعی	
	کسب روزی حلال	

نتیجه

عصر پر چالش کنونی که برای جمهوری اسلامی ایران، تحریم‌ها و دشواری‌های فراوان و ویژه‌ای را به دنبال داشته است، نظام اقتصاد دینی را لاجرم به اتخاذ یک نظام اقتصاد متناسب با این تحولات و چالش‌های خاص فرا می‌خواند. در واقع حیات نظام اقتصادی کشور در گرو نحوه زندگی و تغییر روش سبک قدیم به روش زندگی اسلامی - مقاومتی علیه آماج حملات اقتصادی و سیاسی است که علاوه بر کارآمدی در اداره معیشت جامعه، بتواند حضور فعال جمهوری اسلامی ایران را به عنوان الگو و الهام‌بخش در تحولات جهان میسر سازد.

اقتصاد مقاومتی حرکتی انفعالی نیست؛ بلکه سلب و ایجاب را با هم دارد. اقتصاد مقاومتی به معنای آمادگی روحی و عملی برای مقاومت در برابر حملات اقتصادی دشمن و پاسخ به آن در کوتاه‌مدت و حرکت به سمت طراحی سبک زندگی اسلامی - مقاومتی در چهارچوب الگوی اسلامی - شیعی در درازمدت است. زندگی اسلامی - مقاومتی همچنین مختص زمان تحریم و جنگ نیست، بلکه یک چشم‌انداز بلندمدت، پیش روی اقتصاد ایران است؛ زیرا اقتصاد ایران در سایه تفکر جمهوری اسلامی همیشه آماج حملات دشمنان بوده و خواهد بود و نیز زندگی اسلامی - مقاومتی به معنای ریاضت اقتصادی در خانواده نیست؛ بلکه مفهوم شکوفایی اقتصاد خانواده و رفع مشکلات موجود در زیربخش‌های اقتصادی برای جلوگیری از امتیازدهی به دشمنان و بهبود سطح رفاه عموم مردم است.

با همین نگرش، حوزه موضوعی زندگی اسلامی - مقاومتی بسیار گسترده است. البته اهمیت همه موضوعات به یک میزان نخواهد بود و حداقل در سه سطح مسائل بنیادی (بیان‌کننده چارچوب و زیربنای موضوع)، موضوعات راهبردی (بیان‌کننده و تبیین‌کننده موضوعات این حوزه) و مسائل کاربردی و روبنایی مطرح می‌شود. بر این اساس، این پژوهش، تلاشی برای تدوین نقشه مهندسی سبک زندگی اسلامی - مقاومتی است.

از نگاه مقام معظم رهبری، اهداف اقتصادی مهمترین عنصر در جهت‌دهی فعالیت‌ها می‌باشند و همه عوامل اقتصادی باید در راستای تحقق این اهداف حرکت کنند. تحقق عدالت اجتماعی، کسب اقتدار دینی و بقای کشور، اثبات عملی کارآمدی نظام دینی و اسلامی، مرجعیت بین‌المللی و... مهمترین اهداف در زندگی اسلامی - مقاومتی به شمار می‌روند. کسب موفقیت در این اهداف، علاوه بر این که به صورت مستقیم تحت تأثیر بازنگری در نظام اولویت‌گذاری و نیز سیستم مدیریت اقتصادی است، به صورت غیرمستقیم و به شدت تحت تأثیر زیرساخت‌هایی است که باید قبل از برنامه‌ریزی به آن‌ها توجه داشت. این زیرساخت‌ها لزوماً به بخش زندگی باز نمی‌گردند و حتی جنبه فرهنگی و سیاسی دارند. اما به علت تأثیر فراوانی که بر بخش اقتصاد کشور دارند، حائز اهمیت هستند. از سوی دیگر باید توجه داشت که تحقق اهداف زندگی اسلامی - مقاومتی که اهدافی بلندمدت هستند، نیازمند دکترین‌ها و راهبردهای کلانی می‌باشند که چتر فکری خود را بر فرآیند تحقق هدف قرار داده و نحوه تحقق آن را در چهارچوبی خاص پیش برد. قطع وابستگی به اقتصادهای غربی

و جنگ نامتقارن اقتصادی و... از جمله این دکترین‌ها هستند. زندگی اسلامی - مقاومتی، طراحی و مدل‌سازی ویژه‌ای از شرایط و ساز و کارهای اقتصادی است که با تکیه بر آن، فضای اقتصادی خانواده و کشور مبتنی بر فرض وجود حداکثر تحریم‌ها و فشارها، به صورت فعال و منفعل طراحی می‌شود. «اقتصاد مقاومتی» بنیان نظری برای مدل‌سازی گونه ویژه‌ای از زندگی اسلامی - مقاومتی است که فعالانه خود را برای مواجهه با تحریم‌های بیش از پیش آماده ساخته است. مکانیسم‌های اقتصادی، فضای کسب و کار، تجارت بین‌المللی و... در اقتصاد مقاومتی مبتنی بر این پیش‌فرض طراحی می‌شوند که کشور در تعارض ایدئولوژی دائمی با نظام سلطه است و هر ضربه اقتصادی از غرب ممکن است در هر لحظه به کشور وارد شود.

در چنین فضایی، تحریم‌های اقتصادی نه تهدید، بلکه فرصت ویژه‌ای هستند که زیر فشار آن‌ها می‌توان راهبردهای اقتصاد مقاومتی را با قدرت و اجماع ملی همراه و پیاده‌سازی آن‌ها را تسریع کرد.

الگوی مقاومتی چتر مفهومی کلانی است که در حوزه اقتصاد فردی و اجتماعی غنا پیدا می‌کند: در حوزه فرهنگ به «فرهنگ زندگی»، در حوزه سیاست خارجی به «دیپلماسی مقاومتی» و...

به نظر می‌رسد که در سال‌های اخیر، تلاش برای طراحی و مدل‌سازی الگوی زندگی اسلامی - مقاومتی در حوزه اقتصاد، راهبرد مهمی است که ایران اسلامی به دنبال تحقق آن است.

در این رویکرد، سبک زندگی از مسیرهایی دنبال می‌شود که تمامی موازین شرعی در آن رعایت گردند، نه آن که به دلیل مسائل اقتصاد جهان، ناگزیر بود از اهداف ایدئولوژیک در فضای سیاسی دست کشید. همان‌گونه که در مدل مفهومی ارائه شده، اقتصاد مقاومتی ماهیتاً اقتصادی مردمی است و نهادهای اقتصاد مردمی و سازمان‌های مردم‌نهاد می‌توانند نقش بسیار پررنگ و تعیین‌کننده‌ای در آن داشته باشند.

طراحی یک الگوی مشخص از شیوه زندگی متناسب با اقتصاد مقاومتی برای عموم مردم و به ویژه برای مدافعان انقلاب و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران امری ضروری است. بایستی در سبک اداره امور و سپس سبک زندگی، همگان را به تناسب با انقلاب تشویق و تأیید کرد تا بدین وسیله بتوان سبک زندگی متناسب با مقتضیات انقلاب را در جامعه گسترش داد. توجه به معنویت دینی در این سبک زندگی بسیار مهم و کلیدی است؛ چرا که اقتصاد مقاومتی بر پایه و اساس سرمایه معنوی افراد و جامعه استوار است. این امر باید در تعلیم و تربیت رسمی و غیررسمی اقتصادی متناسب با اقتصاد دینی و شرعی تبیین، طراحی و سپس اجرا گردد.

منابع و مآخذ

- ۱- بیانات مقام معظم رهبری در حرم رضوی، در آغاز سال ۱۳۹۰:
<http://farsi.khamenei.ir/speech-Content?id=۱۱۸۰۴>
- ۲- در اجتماع کارگران کارخانجات تولیدی داروپخش، ۱۳۹۱/۲/۱۰:
<http://Farsi Khamenei.ir/speech-Content?id=۱۹۵۱۶>
- ۳- در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی، ۱۳۹۰/۵/۲۶:
<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?.id=۱۷۰۲۲>
- ۴- در دیدار جمعی از کارفرمایان، ۱۳۹۰/۶/۱۶:
<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۱۰۰۷۷>
- ۵- در جمع مردم و کارکنان صنعت نفت عسلویه، ۱۳۹۰/۱/۸:
<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=۱۱۸۳۴>
- ۶- شرح مکارم اخلاق صحیفه سجادیه.
- ۷- ایمان، محمد تقی و محمدیان، منیژه (۱۳۸۷)، روش‌شناسی نظریه‌پردازی بنیادی، حوزه و دانشگاه؛ ۶، ۵.
- ۸- پیغامی، عادل (۱۳۹۰)، مقاومت اقتصادی یا اقتصاد مقاومتی، نوشتار از دکتر پیغامی پیرامون اقتصاد مقاومتی.
- ۹- دانایی‌فرد، حسن (۱۳۸۴)، تئوری‌پردازی با استفاده از رویکرد استقرایی: استراتژی مفهوم‌سازی تئوری بنیادی، دانشور رفتار، شماره ۱۱.
- ۱۰- دانایی‌فرد، حسن و امامی، سیدمجتبی (۱۳۸۶)، استراتژی پژوهش کیفی: تأملی بر نظریه‌پردازی داده بنیاد، اندیشه مدیریت، شماره ۲.
۱۱. Creswell, J.W, ۲۰۰۵, **Educational Research: Planning, Conducting, & Enaluating Quantiative and Qualitave Research**, New jersey, Pearson Merill Prentice. Hall, ۲nd edition.
۱۲. Glaser, Barney G., ۱۹۷۸, **Theoretical Sensivity: Advanced in Methodology of Grounder Theory**, Mill valley, California, The sociology press.
۱۳. Lee, J, ۲۰۰۱, **A Grounded theory: Integrantion and Internalization UMI Database**.
۱۴. Newman, W, L., ۱۹۹۷, **social research methods: qualitative and quantitative approaches**, USA, Allen & Bacon.
۱۵. Strauss, A,& Corbin, J., ۱۹۹۰, **Basic of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques**, Newbury Park, CA, Sage.